

Strategie Water en Natura 2000

Regiebureau Natura 2000 en Voorbereidingsgroep Water en Natura 2000

I Kader

In een groot deel van de Natura 2000 beheerplannen speelt water een vitale rol. Bij het opstellen van deze beheerplannen werd duidelijk dat het realiseren van de vereiste watercondities een lastige opgave is, van dezelfde orde als het stikstofvraagstuk. Onder leiding van het Regiebureau Natura 2000 heeft een voorbereidingsgroep Water en Natuur gewerkt aan een strategie, waarmee de waterparagraaf in de Natura 2000 beheerplannen en de natuurparagraaf in de Waterbeheerplannen opgesteld kan worden. Deze strategie is ook van toepassing op de wateropgaven in de TOP-gebieden buiten de Natura 2000 gebieden.

De strategie is allereerst bedoeld als ondersteuning voor al diegenen die met deze opgave in de praktijk bezig zijn. De urgentie van de opgave wordt breed gevoeld. Daarop zijn ook de prioritaire acties gericht. De strategie dient ook als antwoord van minister Verburg aan de Tweede Kamer, die op 18 februari verzocht om onder meer een afwegingskader water op te stellen. Het op orde krijgen van de watercondities is ook essentieel om ecosystemen robuuster te maken voor de gevolgen van klimaatverandering en voor het vlot trekken van de vergunningverlening van stikstofuitstotende activiteiten rond stikstofgevoelige gebieden. In de figuur van de bijlage is weergegeven hoe de verschillende beleidstrajecten Natuur en Water in de tijd gepositioneerd zijn.

II Doel

Realisatie van een evenwichtige wateropgave voor Natura 2000, TOP-gebieden en hun omgeving.

- Passend in het totale maatregelenpakket voor de realisatie van de doelen voor Natura 2000, EHS en KRW;
- Via duidelijke bestuurlijke regie, keuzen en daadkrachtige bestuurlijke samenwerking;
- Gerealiseerd via een integraal gebiedsproces gericht op bundeling van sectorale trajecten.

III Aanpak

a. Gedegen inhoudelijke voorbereiding

Uitwerken van de wateropgave op basis van Natura 2000-doelen

Gebruik betrouwbare en verifieerbare methoden om de wateropgave uit te werken.

1. Voer een goede **hydrologische en ecologische systeemanalyse** uit.
Goede kennis van het systeem vormt de basis voor het formuleren van maatregelen. Het werkt objectiverend en onderbouwt lastige keuzes in kwaliteit en kwantiteit. Levert effectiever pakket maatregelen op en beperkt onnodige kosten.
2. Bepaal **fasering door tussendoelen** voor de korte (BP I) en lange termijn (BP III e.v.) in het Natura 2000-gebied op weg naar instandhoudingsdoelstellingen (ISHD). Geef hiertoe een heldere beschrijving van de ISHD's en de daarbij behorende watercondities (OGOR-natuur). Bepaal daarnaast de watercondities voor de overige functies in de omgeving van het Natura 2000 gebied, binnen hetzelfde watersysteem (OGOR's andere functies). Bepaal daarmee de GGOR. Deze basis is bruikbaar in de trajecten van Natura 2000 en KRW.
 - I. Beschrijf vervolgens zo precies mogelijk welke natuurdoelen worden nagestreefd per wanneer en de overige functies van het gebied.
 - II De prioriteit voor de korte termijn ligt hier bij de Natura 2000 gebieden met een Sense of Urgency voor water en de TOP-gebieden (binnen en buiten Natura 2000). De bestuurlijke ambitie is onverminderd om in deze gebieden de watercondities per 2015 op orde te hebben.
3. Stel evenwichtige **integrale herstelstrategie** op, inclusief de wateropgave, gebaseerd op een weging van de diverse belangen en gefaseerd in de tijd. Indien optimale watercondities voor natuur niet realiseerbaar zijn, geef dan andere maatregelen ter realisatie van de ISHD's. Gebruik hiervoor de Integrale Herstelstrategieën van het Stichting Bargerveen-consortium - op korte termijn beschikbaar als gebruikersvriendelijk beslismodel - die ook voor de PAS (Programmatistische Aanpak Stikstof) worden gebruikt.
4. **Uitwerken wateropgave** in plaats en tijd.
Werk de opgave uit tot concrete uitvoerbare maatregelenpakketten. Daarbij kan veelal een aantal (urgente, altijd goed) maatregelen direct uitvoeringsgereed worden gemaakt, terwijl voor andere maatregelen eerst nadere systeemkennis of draagvlak moet worden verkregen.
5. Vastleggen in plannen.
Leg de uitgewerkte wateropgave, na bestuurlijk akkoord, vast in het beheerplan Natura 2000, in het Waterhuishoudingsplan en in het Waterbeheerplan. Eventueel als actualisatie, wanneer deze plannen al zijn vastgesteld.

b. Heldere bestuurlijke vertrekpunten en keuzen

- Expliciete vaststelling van de ambitieniveaus natuur per gebied en habitatype: maak de Instandhoudingsdoelen Natura 2000 en TOP doelen concreet. Deze bepalen immers welke watermaatregelen wel en niet nodig zijn. Bepaal waar ruimte is en waar niet.
- Duidelijkheid over de vereiste watercondities voor natuur in relatie tot de overige functies in het gebied en over de termijn waarop partijen deze willen realiseren, resulterend in een gezamenlijk stappenplan.

- Partijen nemen onderdelen waar zij verantwoordelijk voor zijn op in hun meerjarenprogrammering. Goede bestuurlijke samenwerking zal leiden tot effectievere aanwending van de schaarse middelen. Bovendien binden partijen zich sterker aan afspraken door deze op gebiedsniveau vast te leggen.
- De gezamenlijke bestuurders nemen besluit over uitvoeringsstrategie per gebied: waterschappen (waterhuishouding), provincie (natuurbeleid, RO, waterbeleid, grondverwerving, etc.) en gemeenten (RO, sociaal-economisch).
- Zij stellen een bestuurlijke trekker aan, spreken af wie bestuurlijke regie voert, welke kaders gelden, en hoe uitvoering wordt geborgd.
- Zij spreken af hoe de uitgewerkte wateropgave wordt vastgelegd in Natura 2000-beheerplan en Waterbeheerplan.

c. **Integrale uitvoering per gebied**

De vele sporen uit het natuur- en waterbeleid worden éénduidig vertaald en gebundeld in **één integrale uitvoeringsstrategie per Natura2000/TOPgebied en zijn omgeving.**

- Integraliteit zo breed maken als nodig is om het doel te halen. Kijk zover als de watersysteemgrenzen reiken (landbouw, recreatie, waterwinning, etc). Werk vanuit ieders achterliggende belang en mogelijkheden deze te verbinden.
- Duidelijke regie gericht op het halen van de doelen van de totale wateropgave in het natuurgebied en zijn omgeving.
- Afspreken van spelregels, taken en verantwoordelijkheden voor uitvoering door betrokken partijen.
- Pragmatische aanpak als vertrekpunt. Concrete uitvoering - in ieder geval van de 'no regret' maatregelen (bijv. GGOR voor de 1e planperiode) - liefst gelijk op laten lopen met het maken van een integraal plan. Dat motiveert en maakt fysieke resultaten zichtbaar naast overleg en papier.
- Afspreken van (tussen)stappen op weg naar het einddoel; de fasering Natura 2000-beheerplan op één lijn brengen met fasering van KRW (stroomgebiedplan, waterbeheerplan).
- Goed project- en procesmanagement, ook m.b.t. financiën, ondersteund met de juiste instrumenten, gericht op het inzichtelijk maken van voortgang afspraken, nodigt samenwerkende partijen uit om scherp te sturen op haalbaarheid en risico's.
- Doelgerichte inzet van instrumenten en financiering. Maatwerk per gebied.
- Eén begrijpelijk verhaal met goede PR. Totale opgave en realisatiestrategie in één keer helder en duidelijk naar het gebied communiceren.
- Financiering gebiedsgericht ontschotten: geld water en natuur in samenhang inzetten. Onder meer ILG-budget flexibel inzetten.
- Waar maatregelen duidelijk zijn, mogelijk zijn en kunnen rekenen op bestuurlijke steun, direct starten met de uitvoering. Ook waar analyses nog in uitvoering zijn, vast starten met uitvoeren van maatregelen die duidelijk zijn (pro-actieve houding).
- Een cruciale maatregel is **actieve grondverwerving**. In de Natura 2000 gebieden met een Sense of Urgency voor water moeten afrondingsaankopen de hoogste prioriteit krijgen. Waar nodig moet herbegrenzing plaats kunnen vinden, zodat hydrologische maatregelen (beter) mogelijk worden. "Essentiële percelen", waarbij er geen andere mogelijkheden zijn om de doelstelling te halen (bijv. door de landbouw te leveren ecosysteemdiensten) snel verwerven om hydrologische herinrichting mogelijk te maken.

d. **Monitoring, borging en bijsturing**

Monitoring en borging van de voortgang zijn belangrijke instrumenten om partijen ook in de toekomst betrokken en handelingsbereid te houden. De mogelijkheid om bij te sturen moet passend benut kunnen worden. Monitoring vormt ook de basis voor mogelijke aanpassing

van tussendoelen, maatregelen, fasering e.d. in toekomstige beheerplannen (Natura 2000 en stroomgebiedbeheerplannen).

- Periodieke monitoring cijfers via korte lijnen bij de (bestaande) stuurgroepen brengen, die de voortgang bespreken (gebiedsgericht en generiek). De Unie van Waterschappen een plaats in de Regiegroep Natura 2000 geven.
- Onderscheid maken tussen inspanningsmonitoring (welke maatregelen zijn genomen?) en effectmonitoring (respons ecosysteem).
- Wanneer uit de analyse en monitoring blijkt dat aanpassing van tussendoelen, maatregelen, fasering, financiering e.d. nodig is en partijen zijn het eens dat afspraken en termijnen niet meer realistisch zijn, dan worden deze bijgesteld. Het is beter zaken te benoemen en concrete nieuwe afspraken te maken dan onwerkbaar verplichtingen te laten voortbestaan.
- In het uiterste geval kan ook bijstelling, saldering of herallocatie van instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000 aan de orde zijn vanwege de haalbaarheid en/of betaalbaarheid. Dit zal echter pas plaatsvinden nadat duidelijk is dat alle andere mogelijkheden, waaronder wijziging van bestaand gebruik, zijn onderzocht.
- Blijvende communicatie organiseren gedurende realisatie en succesmomenten delen. Ontsluit de resultaten op internet zodat voortgang landelijk goed te volgen is.

IV Prioritaire acties

Met onderstaande prioritaire acties kunnen de waterambities ten behoeve van Natura 2000 en TOP in belangrijke mate worden gerealiseerd. Deze acties geven voldoende afwegingsmogelijkheden om de waterparagraaf in de Natura 2000-beheerplannen en de natuurparagraaf in de Waterbeheerplannen op orde te krijgen.

- a. Herbevestigen en waar nodig actualiseren van bestaande afspraken rond TOP- en SoU-gebieden. De huidige spanning tussen beleidswens en realiteit bespreken en deze creatief en met bestuurlijke ambitie oplossen.
- b. Waar nodig de *integrale uitvoering* in gang zetten in en rond Natura 2000- en TOP-gebieden. Kansrijk zijn gezamenlijke projecten waarin de natuur- en de waterdoelen tegelijkertijd gerealiseerd worden zodat o.a. de respectievelijke budgetten effectiever ingezet worden. Waar de bestaande uitvoeringspraktijk al effectief is, deze versterkt doorzetten. Successen delen en goed communiceren om betrokkenheid en draagvlak te vergroten.
- c. Consolideren van inzet op actieve grondverwerving. Borgen dat de aankopen met grote invloed op hydrologie, doorgang kunnen blijven vinden. Essentiële percelen met hoogste prioriteit verwerven. Bestuurlijke belemmeringen opheffen.
- d. Bestuurlijke afspraken maken tussen staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat en minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit over het stroomlijnen van de processen KRW en Natura 2000 (Unie van Waterschappen, IPO, Rijk). Maak nu de bestaande afspraken duidelijker en eenvoudiger communiceerbaar voor alle betrokkenen. En zorg dat in 2015 de processen in de tijd gelijkgetrokken zijn.
- e. Een voorstel maken hoe deze strategie kan landen bij de betrokken partijen, overheden, maatschappelijke organisaties. Maak daarbij gebruik van bestaande overlegstructuren, eventueel aangevuld met ontbrekende organisaties.

BIJLAGE

Proces en planning

